

Εργατική τάξη, qu'est-ce que c'est ?

του Ταξιάρχη Κεραμέ

“Καταλαβαίνω πως πρέπει ν’ αρχίσω τις προετοιμασίες για έναν πόλεμο που νόμιζα πως είχε τελειώσει.»

Ν.Π.

Πλάνο 1

Συμβαίνουν μπροστά μας: ο βασικός μισθός όλο και καταρρέει προς τα κάτω, οι απολύσεις απελευθερώνονται, στα πεντάμηνα κι εξάμηνα του ΟΑΕΔ η αμοιβή είναι μέχρι 490 ευρώ, το κράτος αποφασίζει ότι οι κάτω των 25 θα αμείβονται με ακόμα λιγότερα (διότι ο 24χρονος έχει μικρότερο στομάχι από τον 26άρη).

Συμβαίνουν κι άλλα τέτοια που είναι ενδεικτικά. Γύρω μας παίζουν όλο και πιο μαζικά τα εξής: ανεργία και ψάχνω δουλειά, δουλεύω και δεν πληρώνομαι εδώ και καιρό ή παίρνω κάνα ψιλό για το θεαθήναι, δουλεύω υποχρεωτικά «μαύρα» κι ανασφάλιστα, δουλεύω φουλ υπερωρίες τις οποίες δεν πληρώνομαι, δουλεύω με γνώμονα «ό,τι πει το αφεντικό» γιατί είναι και γνωστός της νονάς μου και λέω κι ευχαριστώ που με πήρε, έχω ένα ρεπό το χρόνο και δε βγάζω κιχ.

Πλάνο 2

Τα τελευταία είκοσι χρόνια αλλάζει ριζικά και εξακολουθητικά η τεχνική σύνθεση της εργασίας. Καινούριες εφευρέσεις αναδιρθρώνουν μαζικά τη διαδικασία της παραγωγής, πεδία ειδίκευσης μετασχηματίζονται ενώ εντελώς καινούρια γεννιούνται, καινούριες μηχανές φέρνουν μεγάλης κλίμακας διαφοροποιήσεις, γνώσεις που θεωρούνται βασικές αχρηστεύονται σε μια νύχτα από το επόμενο κύμα αναδιάρθρωσης, ο γενικός καταμερισμός και η διαστρωμάτωση των επαγγελματιών αναδιατάσσονται. Αυτό είναι μια «φυσική» ροή της καπιταλιστικής ζωής.

Πλάνο 3

Παραμύθια. Παπάτζες και ιδεολογικά νέφη: ο καθένας μπορεί να τα βγάλει πέρα μόνος του, όνειρα ατομικής ανόδου, κάτσε και θα με δεις σε λίγα χρόνια ελευθεροεπαγγελματία κι ωραίο, λίγα σύμβολα επιτυχίας ή και σκέτες ελπίδες, η «μικροάπλα» μου, λίγα τετραγωνικά, εύκολα ή δύσκολα αγορασμένο αμάξι, το τελευταίο ipad της apple, ή και (ιδεολογικός) αέρας κοπανιστός. Ξέραμε ότι η ιδιοκτησία γεννά τον μικροαστισμό, μάθαμε κι αυτό: ακούνε από μόνες τους κι οι «υποσχέσεις».

Ακούς: έχω πτυχία, έχω βγάλει πανεπιστήμιο, έχω προσόντα-εφόδια, μπορώ κι εγώ ρε γαμώτο να παρέχω μια υπηρεσία μέσα από την τρυφερή φωλίτσα του τριτογενούς.

Έτσι πάει, αυτά τα αγόρια και κορίτσια, αυτά τα καινούρια τμήματα της (συνεχώς μετασχηματιζόμενης) εργατικής τάξης καθόλου δε βιώνουν τον εαυτό τους σαν εργάτες κι εργάτριες. Εν μέρει επειδή είναι εξοικειωμένα με την καινούρια γνωσιολογία της καπιταλιστικής κίνησης, εν μέρει επειδή προσαρμόζονται σχετικά άνετα στην καινούρια μηχανολογία και τεχνολογία, εν μέρει από ελπίδες κι όνειρα ανόδου που τους τάζει η οικογένεια μια ζωή κι εν μέρει από διανοητική οκνηρία, θεωρούν ότι μπορεί να «είναι»

πολλά, και ενδεχομένως να νιώθουν καλά μέσα σε αυτό (τουλάχιστο για όσο καιρό ο βάτραχος θεωρεί πως είναι εφικτό να περιμένει το transformation σε σούπερ πρίγκιπα χάρη στο φιλί από τα χείλη της πανταχού παρούσας ταρατατζούμ ταρατατζουμ ταξικής κινητικότητας). Παραδείγματος χάρη να είναι σύγχρονες πολιτισμικές ταυτότητες (ακόμα πιο catchy το εναλλακτικές), soon-to-be τρανοί ελευθεροεπαγγελματίες, μικρο-προτζεκτμανατζαρές, μέλη των urban φυλών, καλλιτεχνάριοι, φίλοι του ποδοσφαίρου και του άγριου σκουμπριού και λοιπά. Πάντως ένα είναι σίγουρο: δεν αναγνωρίζουν εαυτούς ως κάποιους που (συλλογικά) βρίσκονται στα χαμηλότερα της ιεραρχημένης κοινωνικής πυραμίδας, ως κάποιους που διαπιστώνουν πως αυτή η πυραμίδα είναι χτισμένη με τούβλα πολιτικά (δηλαδή πολεμικά). Δυσκολεύονται να έρθουν στην επίγνωση ότι αποτελούν κομμάτι ενός μεγαλύτερου συνόλου που δημιουργεί τον πλούτο παγκόσμια. Βιώνουν την ανεργία σαν προσωπική γκαντεμιά, ανεπάρκεια ή κακοδαιμονία, το στάτους του working poor σαν κάτι προσωρινάκι που σύντομα θα αλλάξει μαζί με την Αφροδίτη που πάει στον Ερμή. Δεν εννοούν ότι οι ίδιοι και τα εκατοντάδες παιδιά και τα παρεάκια τους που βρίσκονται στην ίδια (ταξική) μοίρα τραβάνε ό,τι τραβάνε (υλικά και διανοητικά στραπάτσα,) διότι απλούστατα παραμένουν (σα σύνολο) κατακερματισμένοι, ράθυμοι, ιδεολογικά δηλητηριασμένοι και αυστηρά στοχοπροσηλωμένοι στο νέο τοτέμ: το άτομο.

Μωρέ ποιος εργάτης και ποια εργάτρια? Εδώ δεν υπάρχει τίποτα το χειρωνακτικό, δεν υπάρχουν πλέον μουτζουρωμένες σαλοπέτες, δεν υπάρχει το ρομποτικό χέρι της φορντικής αλυσίδας. Άλλα υπάρχουν καθαρά γραφεία με αναβαθμισμένο τεχνικό περιβάλλον, τεχνολογία, πληροφορική, σύγχρονες γνώσεις. Ποια εργατική τάξη, αφού όλοι έχουν μια κάποιαν εκπαίδευση. Και όμως, αυτά βγαίνουν από χείλη ανθρώπων που ανήκουν στα κατώτερα από μισθολογική άποψη στρώματα των σύγχρονων κοινωνιών!

Πλάνο 4

Το ότι άλλαξε η τεχνική σύνθεση του καπιταλιστικού μοντέλου (διογκωμένος τριτογενής, μαζική πρόσβαση στην τριτοβάθμια, είσοδος των μηχανών της πληροφορικής) βέβαια καθόλου δε συνεπάγεται ότι εξαφανίστηκε το προλεταριάτο, απλά επανακαθορίστηκε –σε μεγάλο βαθμό– και μετασχηματίστηκε η δομή και η σύνθεση των νέων προλεταρίων[1]. Συντρέχουν ειδικότεροι λόγοι για τους οποίους στην Ελλάδα, φάνηκε ότι το προλεταριάτο εξατμίστηκε (η σοσιαλδημοκρατική θολούρα του ο-λαός-στην-εξουσία των 80ς, το δημόσιο σαν αφεντικό-προστάτης και οι συν αυτώ πρόσοδοι και καβάτζες, το πανεπιστήμιο σαν ταξικό τελεφερίκ, το αισθητικό σνομπάρισμα για καθετί χειρωνακτικό, οι ονειρώξεις της αγίας ελληνικής οικογένειας κλπ) που δεν είναι δυνατό να αναλυθούν σε ένα τόσο σύντομο κείμενο. Πάντως η κατακλείδα είναι ότι δεν υπάρχει εργατική τάξη. Ούτε οι βαλκάνιοι-ες μετανάστες των 90ς υπήρχαν, ούτε οι ασιάτες των 00ς υπάρχουν. Είναι δε τέτοια η ανυπαρξία τους που ούτε η τυπική εργατική νομοθεσία τους χωράει. Ο μόνος τρόπος να ανοίξουν ρωγμή στην ανυπαρξία τους είναι να εξαναγκαστούν σε απεργία πείνας. Η banalite του «δεν υπάρχουν προλεταρίοι σου λέω» δεν μπορεί βέβαια να εξηγήσει τον ανηλεή πόλεμο και τη λεηλασία που δέχεται η ίδια η εργασία, ο μισθός και τα εισοδήματα. Διότι το ζητούμενο δε φαίνεται να είναι όντως το να εξαφανιστούν οι εργάτες. Διότι οι εργάτες γεννιούνται ως τέτοιοι θέλουν δε θέλουν από μια διαδικασία που τους ξεπερνά κατά πολύ, μια διαδικασία συνεχή και ψυχρή, από μια διαδικασία εγγενή στην καπιταλιστική συσσώρευση, μια διαδικασία καταμερισμού, ξεδιαλέγματος και διατίμησης όπου το μαχαίρι και το πεπόνι για το ποιες είναι οι χρήσιμες ή άχρηστες γνώσεις και ικανότητες, για το τι αξίζει να πληρωθεί και πόσο, το έχουν μονάχα τα αφεντικά. Το ζητούμενο δείχνει να είναι άλλο: να εξαφανιστεί κάθε προοπτική του όλοι αυτοί άνθρωποι που υφίστανται αυτή τη βίαιη πολιτική υποτίμησης της εργασίας να πάψουν να λειτουργούν

ως μονάδες και δράσουν ως συλλογικότητες (και δη μάχιμες). Λειτουργώντας ως άτομα δεν κλείνουμε το δρόμο και δεν αποτελούμε εμπόδιο για τον κυρίαρχο μύθο που συνεχίζει να σερβίρεται αφειδώς ακόμα και διαρκούσης της κρίσης, ότι δηλαδή υπάρχουν άπειρες ευκαιρίες κοινωνικής ανόδου αρκεί να το προσπαθήσεις (ούτε λόγος φυσικά για το ότι η άνοδος του ενός σημαίνει την πτώση των πολλών). Δεν αποτελούμε εμπόδιο ούτε και για τους συναισθηματισμούς που επιβάλλουν στον καθένα από μας να βιώνει την κατάσταση του σαν «προσωπικό ζήτημα» κι όχι αυτό που πραγματικά είναι: μια τυχαία στατιστικά θέση μέσα σ'ένα ευρύ πεδίο εκμετάλλευσης και υποτίμησης. Λειτουργώντας ως άτομα δεν συντελούμε καθόλου στο να αναγνωριστεί η προλεταριακή πραγματικότητα, στο να διαλυθούν οι ψευδαισθήσεις, στο να αυτοαξιοποιηθεί συλλογικά αυτός ο βραχυκυκλωμένος πλούτος συναισθημάτων, γνώσεων και πρακτικών που κατέχουν αυτοί οι νέοι πρεκάριοι και πρεκάριες. Λειτουργώντας ως άτομα θα πηγαίνουμε από τη Σκύλα της ανεργίας στη Χάρυβδη της δουλειάς-μέχρι-να-τα-φτύσω. Λειτουργώντας ως άτομα θα περνάμε τις ροχάλες που μας ρίχνουν τα αφεντικά για ρομαντικές ψιχάλες. Οπότε ας κάνουμε κάτι άλλο έτσι για αλλαγή: ας λειτουργήσουμε συλλογικά, ως τάξη. Ως τάξη που την ώρα που οι από πάνω υποτιμούν την εργασία της εκείνη επιλέγει να ανατιμήσει τον εαυτό της πολιτικά. Ως τάξη που μπορεί να γίνει επικίνδυνη.

[1] Περιοδικό Sarajevo, τεύχος Σεπτεμβρίου 2011